VITA OVIDII.

P. OVIDII NASONIS VITA EX EIVS ipsius libris ab Aldo.M.. Collecta.

OVIDII Nasonis vitam huic operi preponere placuit, quod & ad eruditionem facere, & studiosis gratissimum fore uidebatur. Fuit igitur Ouidius Sulmonensis, quod ipse sic testatur in Tristibus.

Sulmo mihi patria est claris vberrimus vndis,
Millia qui nouies distat ab vrbe decem.

¶ Et in Fastis, vbi etiam a Soleno Sulmonem denominatum dicit.

Huius erat Solemus phrygia comes vnus ab ida,
A quo Sulmonis mœnia nomen habent.
Sulmonis gelidi patriæ Germanice nostræ
Me miserum scythico q̃ procul illa solo est.

¶ Est aũt Sulmo in Pelignis, q̃d ipse sic in secũdo elegiaꝝ.

Hæc quoq; composui Pelignis natus aquosis,
Ille ego nequitiæ Naso poeta meæ. & in tertio.
Mantua Vergilio gaudet, Verona Catullo.
Pelignæ gentis gloria dicar ego.

¶ Fuit ex equestri natus familia, ipso dicente in quarto de Tristibus.

Si quid & a proauis vsq; est vetus ordinis hæres,
Non sum fortunæ munere factus eques.

Et Fastorum sexto.

Sancte pater patriæ tibi plebs, tibi curia nomen
Hoc dedit, hoc dedimus nos tibi nomen eques.

Idem ait & [illegible] into

Si genus excutias equites ab origine prima
Vsq; per innumeros inueniemur auos.

¶ Patrimonium satis amplum habuisse constat, quod ab eodem in Ponto sic ostenditur.

Non meus amissos animus desyderat agros,
Ruraq; Peligno conspicienda solo.
Nec quæ piniferis positos in collibus hortos
Spectat flaminiæ claudia iuncta viæ.

¶ Item domum non longe a Capitolio, ait enim in primo de Tristibus.

Hanc ego suspiciens, & ab hac Capitolia cernens
Quæ nostro frustra iuncta fuere lari,

¶ Fratrem præterea habuit natu maiorẽ duodecim mensibus, &, quod mirum est, eodem, quo ipse, natũ die. vterq; enim quartodecimo Calendas Apriles Mineruæ quinquatriis natus est. Quod sic ipse in quarto de Tristibus.

Nec stirps prima fui, genito sum fratre creatus,
Qui tribus ante quater mensibus ortus erat,
Lucifer ambobus natalibus adfuit idem.
Vna celebrata est per duo liba dies.
Hæc est armiferæ de festis quinq; Mineruæ,
Quæ fieri pugna prima cruenta solet.

¶ Natus est autem Hircio, & Pansa consulibus, qui bello Antoniano apud Mutinã perempti sunt, vt ipse in tristib.

Editus hinc ego sum, nec non, vt tẽpora noris
Cum cecidit fato consul vterq; pari.

¶ Cum autẽ Romæ vna cum fratre sub clarifs. & grammaticis, & oratoribus plurimum profecisset, legib. cogente patre, qui humanitatis studia inutilia esse contendebat, cœpit incumbere, & profecit legibus, & honoribus functus est. Sed cum forum displiceret, quod esset maius onus eius viribus, relicta curia, & lati claui seruitute ad mansuetiores musas redit, poetasq; omneis illius temporis natu maiores assidue coluit, atq; a minoribus æque cultus ipse est. Quæ omnia in quarto de Tristibus ipse elegantissime sic scribit.

Protinus excolimur teneri, curaq; parentis
Imus ad insignes vrbis ab arte viros,
Frater ad eloquium viridi tendebat ab æuo,
Fortia verbosi natus a[illegible] ri.
At mihi iam puero cœlestia sacra placebant,
Inq; suum furtim musa trahebat opus.
Sæpe pater dixit, studiũ quid inutile tentas?
Mœonides nullas ipse reliquit opes.
Motus eram dictis, totoq; helicone relicto,
Scribere conabar verba soluta modis.
Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos,
Quicquid conabar dicere, versus erat.
Interea tacito passu labentibus annis,
Liberior fratri sumpta, mihiq; toga est.
Induiturq; humeros cum lato purpura clauo,
Et studium nobis, quod fuit ante, manet.

Iamq; decem vitæ frater geminauerat annos,
Cumq; perit, & cœpi parte carere mei.
Cepimus & teneræ primos ætatis honores.
Deq; viris quondam pars tribus vna fui.
Curia restabat, claui mensura coacta est.
Maius erat nostris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens erat apta labori.
Sollicitæq; fugax ambitionis eram.
Et petere aoniæ suadebant tuta sorores
Ocia iudicio semper amata meo.
Temporis illius colui, fouiq; poetas,
Quotq; aderant Vates, rebar adesse deos.
Sæpe suas volucres legit mihi grandior æuo,
Quæq; nocet serpens, quæ iuuat herba Macer.
Sæpe suos solitus recitare Propertius ignes,
Iure sodalitij qui mihi iunctus erat.
Ponticus heroo, Battus quoq; clarus Iambis
Dulcia conuictus membra fuere mei.
Detinuit nostras numerosus Horatius aures,
Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.
Vergilium vidi tantum, nec auara Tibullo
Tempus amicitiæ fata dedere meæ.
Successor fuit hic tibi Galle. Propertius illi,
Quartus ab his serie temporis ipse fui.
Vtq; ego maiores, sic me coluere minores.
Notaq; non tarde facta thaleia mea est.

¶ In secũdo de Tristibus se & causidicum fuisse scribit, & in priuatis causis arbitrum, his versibus.

Nec male commissa est nobis fortuna reorum
Vsq; decem decies inspicienda viris.
Res quoq; priuatas statui sine crimine iudex,
Deq; mea fassa est pars quoq; iusta fide.

¶ Benignus etiam adeo fuit, vt nullus vnquã opus, quod ipse composuerat, carpserit. Quod testatur ipse in quarto de Tristibus sic.

Nec qui detrectat præsentia liuor iniquus,
Vllum de nostris dente momordit opus.

¶ Fuit & moribus ornatissimus. nam & uinũ multa aqua dilutũ bibebat, & a detestãdo puerorũ concubitu abhorrebat, eratq; purus ois sceleris, Sic enĩ ipse primo de Tristib.

Paruus in exiles ſuccus mihi permanet artus,
Membraq; ſunt cæra pallidiora noua.
Non hæc immodico contraxi vina lyæo.
Scis mihi q̃ puræ pene bibantur aquæ.
Non epulis oneror, quarum ſi tangar amore,
Eſt tamen in Geticis copia nulla locis.
Nec vires adimit Veneris damnoſa voluptas.
Non ſolet in mœſtos illa venire toros.

¶ Item in ſecundo de arte amandi ait

Odi concubitus, qui non utrinq; reſoluunt,
Hoc eſt, cur pueri tangor amore minus.

¶ In ſecundo autem de Ponto ſic ſcribit.

Vita prior vitio caret, & ſine labe peracta eſt,
Auxilij miſero nil tulit illa mihi.

¶ Habuit vxores treis, Quarũ duas repudiauit. cũ tertia vero coniũctiſſime, & amãtiſſime vixit. Item filiã, & alios liberos, ſed ex filia, & auus factus eſt. Quare in quarto de Triſtibus ait.

Pene mihi puero nec digna, nec vtilis vxor
Eſt data, quæ tempus perbreue nupta fuit.
Illi ſucceſſit quamuis ſine crimine coniux,
Non tamen in noſtro firma futura toro.
Vltima, quæ mecum ſeros permanſit in annos,
Subſtinuit coniux exulis eſſe viri.
Filia me mea bis prima fœcunda iuuenta
Sed non ex vno coniuge fecit auum.

¶ In primo autem libro ſic.

Sæpe eadem mandata dedi, meq; ipſe fefelli.
Reſpiciens oculis pignora cara meis.

¶ Et in tertio ſic.

Vtq; ſit exiguum pœnæ, quod coniuge cara,
Quod careo patria, pignoribusq; meis.

¶ Cum aũt Auguſtum Cæſarem imprudenter, & inſcius (vt ipſe ait) offendiſſet. Ad Euxinos ab eo relegatus eſt annos natus qnquaginta. Quare ait in quarto de Triſtibus.

Poſtq; meos ortus piſæa vinctus oliua
Abſtulerat decies præmia victor eques,
Cum maris Euxini poſitos ad leua Tomitas
Quærere me Cæſaris principis ira iubet.

¶ Describit autem discessum suum ex vrbe, & vxoris, & cæterorũ suorum lachrymas, duramq; & periculosam nauigationẽ suam primo de Tristibus lõga epistola, Quæ incipit. Cum subit illius tristissima noctis imago &c. Præterea primo de Ponto in epistola ad Rufinũ, eo in loco se exulare, vbi semper maxima forent frigora, summaq; inopia bonorum omnium his queritur versibus.

Orbis in extremi iaceo desertus arenis,
Fert vbi perpetuas obrut[illegible] terra niues.
Non ager hic pomũ, non d[illegible] sed[illegible]cat vuas.
Non salices ripa, robora [illegible]nte virent.
Neue fretũ laudes terra magis, æquora semper
Ventorum rabie solibus orba tument.
Quocunq; aspicies campi cultore carentes,
Vastaq;, quæ nemo vendicet, arua iacent,
Hostis adest dextra, leuaq; a parte timendus.
Vicinoq; metu terret vtrunq; latus.
Altera bistonias pars est sensura sagittas,
Altera Sarmatica spicula missa manu.

¶ Sui aũt exilij duas fuisse ait causas, Quas alteram vbiq; fateẽ. alterã semp supprimit, ait eni secundo de Tristibus.

Perdiderint cũ me duo crimina, carmẽ, & error.
Alterius facti culpa silenda mihi est,

¶ Persæpe igitur & libros de arte amandi composuisse dolet, quod propterea Augusto odio esse cœparit. & aliquid vidisse per errorẽ, vt ob id in Scythiam relegatus fuerit offenso Cæsare. Ait enim in secundo de Ponto.

Neue roges, quæ sit stultã, quã scripsimus artem,
Innocuas nobis hæc vetat esse manus.
Et quid præterea peccarim, quærere noli.
Vt pateat sola culpa sub arte mea.

¶ Et paulo inferius.

Naso parum prudens artem dum scribit amandi,
Doctrinæ precium triste magister habet.

¶ Et in tertio ad amorem.

Nec satis hoc fuerat, stultus quoq; carmina feci.
Artibus vt posses non rudis esse meis,
Pro quibus exiliũ misero mihi reddita merces.
Id quoq; in extremis, & sine pace locis.

¶ In eodē sic amorē sibi respondentē inducit in somnis.

Vtq; hæc, sic vtinam defendere cætera posses,
Scis aliud, quod te læserit, esse magis.

¶ Et in quarto ad Carum.

Ille quidem dixit, sed me iam Care niuali
Sexta relegatum bruma sub axe tenet.
Carmina nil psunt, nocuerūt carmina quondā.
Primaq; tam miseræ causa fuere fugæ.

¶ Secundo item de Tristib. ait.

Cur aliquid vidi, cur noxia lumina feci?
Cur imprudens cognita causa mihi est?
Inscius Actæon vidit sine veste Dianam.
Præda fuit canib. non minus ille suis,

¶ Et in eodem.

Carminaq; ediderat, cum te delicta notantem
Præterij toties irrequietus eques.
Ergo, quæ iuueni mihi non nocitura putaui
Scripta parum prudens, nunc nocuere seni.
Sera redundauit veteris vindicta libelli
Distat & a meriti tempore pœna sui.

¶ Et in Tertio.

Inscia quod crimen viderunt lumina, plector,
Peccatumq; oculos est habuisse meum.
Non equidem totam possum defendere culpam,
Sed partem nostri criminis error habet,

¶ Vbiq; igitur exilij causam tum libros de arte, tum errorem fuisse cōmemorat. Quis vero ille error fuerit, nunq; aperuit, ne magis Augustus sibi irascereť, Verū quia (vt ipe ait) Nitimur in vetitū semper, cupimusq; negata, qd nam id fuerit, plurimi scire conati sunt, et conatur semp aliquis Quapropter suspicati sunt quidā turpe aliquod Augusti secretum casu vidisse Ouidiū, quod non placet, quia tot ies obiiciendo scelus, immitiorē reddidisset Cæsarem, quem lenire, & placare studebat. Alij vero, quod Augusti filiam falso Corynnæ noie amauerit, quæ, vt Plinius, & Tranquillus scribunt, flagrauit adulteriorum infamia, & damnata est. Qua de re sic Sidonius Poeta.

Et te carmina per libidinosa
Notum Naso tener, Tomosq; missum,

Quondam Cæsariæ nimis puellæ
Falso nomine subditum Corynnæ.

¶ Quod non videtur, quia, si ita esset, grauiter, & scienter in Augusti maiestatem deliquisset Ouidius, non, ut ipe vbiq; scribit. per errorem, & inscienter. Præterea, Quam ficto nomine Corynnam appellauit, potitum se testatur in Amoribus libro primo dicens,

Singula quid referam: nil non laudabile vidi,
Et nudam pressi corpus ad vsq; meum.
Cætera quis nescit: lassi requieuimus ambo.
Proueniant medij sic mihi sæpe dies,

¶ Quare si ea vel filia, vel neptis, vel ancilla Cæsaris, vel quæcunq; alia fuerit, sic illi cara, vt propterea Ouidium relegauerit, non error, sed scelus fuisset, non inscius vidisset crimen, sed sciens fecisset. Adde quod in eum errorem incidit iam senex. Corynnam uero iuuenis amauit. sic enim de se ipse quarto de Tristibus.

Carmina cum populo primũ Iuuenilia feci.
Barba resecta mihi bisue, semelue fuit,
Mouerat ingenium totam cantata per vrbem
Nomine non vero dicta Corynna mihi.

¶ Nec puto hic eam, quasi gaudẽs nominasset, si eius miseriæ, & exilij fuisset causa, Credendum certe est, aliquid ab Ouidio per errorem visum, cognitũq;, vt propterea ab offenso Augusto sub artis amatoriæ culpa Tomos relegatus sit, Sed quid nam illud fuerit, cum sciri ipse noluerit, ne quicquam quærimus, præsertim cum, ne queratur, sic ipse iubeat.

Et quid præterea peccarim, quærere noli,
Vt pateat sola culpa sub arte mea

¶ Exulans aũt in locis asperrimis, & perinhumanis, sæpe, vt saltẽ in mitioré locum relegareť, petiit. Quanquam vel veniã impetraturũ se ab imperatore sperabat, quapropter eo mortuo in quarto de Ponto sic dolet.

Cœperat Augustus deceptæ ignoscere culpæ,
Spem nostram, terras deseruitq; simul.
Quale tamen potui de cœlite Brute recenti
Vestra procul positus carmen in ora dedi.
Quæ prosit pietas vtinam mihi, sitq; malorum
Iam modus, & sacræ mitior ira domus.

¶ Et in eodem numen Augusti rogat, vt sibi ignoscatur, & præsertim cum de illo nouo deo facto libellum scripserit, ait enim.

Tu certe scis hæc superis ascite, videsq;
Cæsar, & est oculis subdita terra tuis,
Tu nostras audis inter conuexa locatus
Sydera, sollicito quas damus ore preces,
Peruenient illuc, & carmina forsitan illa,
Quæ de te scripsi cœlite facta nouo.
Auguror his igitur flecti tua numina, nec tu
Immerito nomen mite parentis habes.

¶ Scripsit ante exiliũ Heroidũ epistolas plurimas. De amoribus ad Corynnã libros quinq;, q̃s postea diligẽtius recognitos in treis redegit, Quod sic ipse in primo eorundẽ.

Qui modo Nasonis fueramus quinq; libelli,
Tres sumus, hoc illi præ tulit autor opus.

¶ De arte amandi libros treis, de remedio Amoris libros duos. Transmutationũ libros quindecim, quos, quia non emendauerat, tum iratus, vt ipse ait studio, carminibusq; suis, cum Tomos relegaretur. sua manu combussit, cum aliis quibusdam placituris. sed quia exscripti fuerant ante, plurimis exemplis. Propterea sic ipse primo de Tristibus.

Grata tua est pietas, sed carmina maior imago
Sunt mea, quæ mando qualiacunq; legas.
Carmina mutatas hominum dicentia formas,
Infœlix domini, quod fuga rupit opus.
Hoc ego discedens, sicut bona multa meorum,
Ipse mea posui mœstus in igne manu.
Vtq; cremasse suum fertur sub stypite natum
Thestias, & melior matre fuisse soror,
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Imposui rapidis viscera nostra rogis.
Vel q; eram musas, vt crimina nostra, perosus,
Vel quod adhuc crescens, & rude carmen erat.
Quæ, quoniã non sunt penitus sublata, sed extant.
Pluribus exemplis scripta fuisse reor,
Nunc precor, vt viuant, & non ignaua legentem
Ocia delectent, admoneantq; mei.
Non tamen illa legi poterunt patienter ab vllo,
Nesciat his summam, si quis abesse manum.

Ablatum mediis opus est incudibus illud,
Defuit & scriptis vltima lima meis.
Et veniam pro laude peto, laudatus abunde,
Non fastiditus si tibi lector ero.
Hos quoq; sex versus in prima fronte libelli,
Si præponendos esse putabis, habe.
Orba parente suo quicunq; volumina cernis,
His saltem vestra detur in vrbe locus.
Quoq; magis faueas, non sunt hæc ædita ab ipso,
Sed quasi de domini funere rapta sui.
Quicquid in his igitur vitij rude carmen habebit,
Emendaturus, si licuisset, eram.

¶ Item in tertio.

Sunt quoq; mutatæ ter quinq; volumina formæ
Carmina de domini funere rapta sui.
Illud opus potuit, si non prius ipse perissem,
Certius a summa nomen habere manu.
Nunc incorrectum populi peruenit in ora
In populi quidq̃ si tamen ore mei est,

¶ Scripsit & Medeam tragœdiã, de qua maxie & a Quintiliano, et a Cornelio tacito laudatus est. Ait enim Fabius, Ouidij Medea ostendit, quantũ vir ille præstare potuerit. si ingenio suo tẽperare, q̃ indulgere maluisset. Sũmo etiã eũ fuisse iudicio ostendit Seneca in secũdo declamationũ sic inquiẽs, Rogat⁹ aliquãdo ab amicis suis, vt tolleret tres versus, petiuit inuicẽ, ut tres exciperet, in quos illis nihil liceret. Conscripserãt illi, quos tolli vellent secreto, hic quos tutos esse vellet, In vtrisq; Codicellis iidem versus erant. Ex qbus primũ fuisse narrabat Albinouanus pedo, qui inter arbitros fuit, Semibouẽq; virum, semiuirũq; bouem. Gelidũ Boream, Gelidũ nomen. ex quo apparet summi ingenij viro non iudiciũ defuisse ad compescendũ licentiam carminũ suorum, sed animum. Aiebat item deteriorem esse faciem, in qua non aliquis neuus inesset. De Medea Tragœdia ipse sic meminit tertio de Tristibus.

Et dedimus tragicis scriptum regale Cothurnis,
Quæq; grauis debet verba Cothurnus habet.

¶ Composuit & librum in malos poetas, qui non extat. Item in exilio epistolam cõsolatoriam ad Liuiam Augusti de morte Drusi. De Tristibus etiã libros quinq;. De Pon

to libros quattuor. In Ibin. Fastorum libros duodecim, ex quibus sex tantum ad nostra tempora peruenerũt, de quibus sic ipse tertio de Tristibus.

Sex ego Fastorum scripsi, totidemq; libellos.
Cumq; suo finem mense libellus habet.

¶ Scripsit & Triumphum Cæsaris, de quo tertio de Ponto sic meminit.

Vtq; suo faueas mandat Rufine triumpho,
In vestras veniet, si tamen ille manus.
Est opus exiguum, vestrisq; paratibus impar.
Quale tamen cunq; est, vt tueare, rogo.

¶ Et lingua Getica libellum de laudibus Cæsaris, quem etiam recitauit, Cuius meminit Quarto de Ponto ad Carum sic scribens.

Ah pudet, & scripsi Getico sermone libellum,
Structaq; sunt nostris barbara verba modis.
Et placui, gratare mihi, cœpiq; poetæ
Inter inhumanos nomen habere Getas.
Materiam quæris: laudes de Cæsare dixi.
Adiuta est nouitas numine nostra dei.
Nam patris Augusti docui mortale fuisse
Corpus, ad Aetherias numen abisse domos.
Esse parem virtute patri, qui frena rogatus
Sæpe recusati ceperit imperij.
Esse pudicarum vestem te Liuia matrum.
Ambiguum & nato dignior, an ne viro.
Esse duos iuuenes firma adiumenta parentis.
Cui dederint animi pignora certa sui.
Hæc vbi non patria perlegi scripta camœna,
Venit & ad digitos vltima cartha meos,
Et caput, & plenas omnes mouere pharetras.
Et longum Getico murmur in ore fuit.
Atq; aliquis, scribas hæc cum Cæsare, dixit.
Cæsaris imperio restituendus eris.

¶ De piscibus opus non perfecit, de quibus postea Oppianus Ouidium imitatus græce scripsit ad Antoniũ imperatorem, Sed Oppiani ἁλιευτικῶν καὶ κυνηγετικῶν καὶ ἰξευτικῶν libros aliquando D.O.M. volẽte impressos dabimus.

¶ Extant præterea multa opuscula sub huius poetæ nomine, vt de nuce, de medicamine faciei, ac aurium. De Pu

lice, De Somno, De Cuculo, De Aurora, De Philomela, de Lymace, De Vetula, De quattuor humoribus, De ludo latrũculorũ. Quæ omnia, præterquam de nuce & medicamine faciei, quæ fortasse puer composuit, ridicula sunt. nec digna, vt diuino Nasonis ingenio non iuuenis modo, viriue, sed ne pueri quidem adtribuantur, Desperans tandem ad vrbem reditũ impetrare a Cæsare, sic ad vxorem tertio libro de Tristibus scripsit.

Ossa tamen facito parua referantur vt vrna.
Sic ego non etiam mortuus exul ero.
Non vetat hoc quisq̃, fratrẽ thebana peremptum
Supposuit tumulo fratre vetante soror.
Atq; ea cum foliis, & amomi puluere misce.
Atq; suburbano condita crede solo.
Quosq; legat versus oculo properante viator,
Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
Hic ego qui iaceo tenerorum lusor amorum,
Ingenio perij Naso poeta meo
At tibi, qui transis non sit leue quisquis amasti
Dicere, Nasonis molliter ossa cubent.

¶ Missus autem fuit in exilium Anno imperij Augusti secundo, & quinquagesimo, vel circiter. Quinto autem Tiberij Tomis apud Getas diem obiit, & ex quo colligitur exulasse annos octo, & menses aliquot. Sepultum etiam iuxta oppidum Tomos tradit Eusebius.

τέλος.